

NOORTE JUURDEPÄÄS ÕIGUSTELE

Õigusaktid

Soovitus CM/Rec(2016)7
ja seletuskiri

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

NOORTE JUURDEPÄÄS ÕIGUSTELE

Soovitus CM/Rec(2016)7,
vastu võetud
Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee
28. septembri 2016. aasta otsusega ja
seletuskiri

Prantsuse keeles:
Accès des jeunes aux droits
(Recommandation CM/Rec(2016)7 et exposé
des motifs)
ISBN 978-92-871-8360-6

Kõik õigused kaitstud. Ühtegi selle väljaande osa ei tohi ilma Teabevahetuse direktoraadi eelneva kirjaliku loata tõlkida, taasesitada ega edastada mis tahes vormis ega mis tahes viisil elektrooniliselt (CD-ROM, Internet jne) ega mehaaniliselt, sealhulgas fotokopeerides, salvestades ega mis tahes teabe salvestamise või otsimise süsteemis (F-67075 Strasbourg Cedex või publishing@coe.int).

Kaane kujundus ja paigutus:
ELi dokumentide ja trükiste osakond;
(SPDP) Euroopa Nõukogu,
Council of Europe Publishing
F-67075 Strasbourg Cedex
<http://book.coe.int>

ISBN 978-92-871-8361-3
© Euroopa Nõukogu, märts 2017
Trükitud Euroopa Nõukogus

Sisukord

SOOVITUS CM/REC(2016)7	5
SELETUSKIRI	15
I. Sissejuhatus	15
II. Miks koostati soovitus noorte juurdepääsust õigustele?	16
III. Üldised kaalutlused	17
IV. Eelnõu koostamise protsess	19
V. Küsimused, mida soovitus püüab lahendada	21
VI. Mida soovitus hõlmab?	22
VII. Kokkuvõte	35

Ministrite Komitee

soovitus CM/Rec(2016)7

---

liikmesriikidele uuringutest seoses noorte juurdepääsuga õigustele

(vastu võtnud Ministrite Komitee 28. septembril 2016. aastal ministrite asetäitjate 1266. koosolekul)

Ministrite Komitee Euroopa Nõukogu põhikirja artikli 15.b kohaselt,

Arvestades, et Euroopa Nõukogu eesmärk on saavutada oma liikmete suurem ühtsus, et kaitsta ja rakendada ideaale ja põhimõtteid, mis on nende ühine pärand ning hõlbustada nende majanduslikku ja sotsiaalset arengut;

Võttes arvesse Euroopa inimõiguste konventsiooni (ETS nr 5) ja muudetud Euroopa sotsiaalhartat (ETS nr 163);

Võttes arvesse ÜRO lapse õiguste konventsiooni ja selle protokolle;

Tuletades meelde Parlamentaarse Assamblee soovitus 2015(2013) „Noorte juurdepääs põhiõigustele“ ja Parlamentaarse Assamblee soovitus 1978(2011) „Euroopa noorte õiguste raamkonventsiooni loomine“, samuti Ministrite Komitee vastuseid neile soovitustele;

Tuletades meelde Ministrite Komitee resolutsiooni CM/Res(2008)23 Euroopa Nõukogu noortepoliitika kohta;

Tuletades meelde Kohalike ja Piirkondlike Omavalitsuste Kongressi resolutsiooni 386(2015) „Takistuste kaotamine noorte osalusele: kohalike ja piirkondlike omavalitsuste ja noorte vahelise *lingua franca* leidmine“ ning Kohalike ja Piirkondlike Omavalitsuste Kongressi soovitus 128(2003) „Muudetud Euroopa harta noorte osaluse kohta kohalikus ja piirkondlikus elus“;

Tuletades meelde Ministrite Komitee asjakohastes soovitustes liikmesriikidele sätestatud olemasolevate põhimõtete kohaldamist, eelkõige soovitust CM/Rec(2015)3 ebasoodsas olukorras olevate piirkondade noorte juurdepääsu kohta sotsiaalsetele õigustele, soovitust CM/Rec(2013)2 puudega laste ja noorte täieliku ühiskonda kaasamise tagamise kohta, soovitust CM/Rec(2012)13 hariduse kvaliteedi tagamise kohta, soovitust CM/Rec(2012)2 laste ja alla 18-aastaste noorte osaluse kohta, soovitust CM/Rec(2010)8 noorteinfo kohta, soovitust CM/Rec(2010)7 Euroopa Nõukogu kodaniku- ja inimõigushariduse harta kohta, soovitust CM/Rec(2009)9 autismispektri häiretega laste ja noorte ühiskondliku ja haridusalase kaasamise kohta, soovitust CM/Rec(2007)17 soolise võrdõiguslikkuse standardite ja mehhanismide kohta ning soovitust Rec(2006)1 noorteühenduste liitude rolli kohta noortepoliitika kujundamisel;

Olles veendunud noorte märkimisväärses võimekuses ja nende kaasamise olulisuses Euroopa ülesehitamisse, kuid olles sügavalt mures noorte halveneva sotsiaalse olukorra pärast vananevas ühiskonnas, mida mõjutavad süstemaatilised majanduslikud ja sotsiaalsed raskused ning demokraatia puuduste pärast, mis tulenevad liikmesriikide suutmatusest noori demokraatlikesse protsessidesse täielikult kaasata;

Tunnustades Euroopa Nõukogu noortevaldkonnas tehtud tööd noortepoliitika rakendamise soodustamisel inimõiguste, sotsiaalse kaasatuse, kultuuridevahelise dialoogi, soolise võrdõiguslikkuse ja noorte aktiivse osaluse edendamise kaudu;

Rõhutades kaasotsustamise põhimõtte ja praktika olulisust Euroopa Nõukogu noortevaldkonnas;

Pidades eriti silmas Euroopa Nõukogu noortevaldkonna ministrite 2008. aastal Kiievis toimunud konverentsi „Euroopa Nõukogu noortepoliitika tulevik: Agenda 2020“ ja 2012. aastal Peterburis toimunud konverentsi „Noorte juurdepääs õigustele: uuenduslike noortepoliitika väljatöötamine“ tulemusi ning ka nendest kahest konverentsist viimasele eelnenud noorteürituse järeldusi;

Toonitades taas noorte olulist rolli ja noorteorganisatsioonide tehtud tööd meie ühiskondade arendamisel ning rõhutades, et noorte juurdepääs õigustele on nende isikliku arengu ja autonoomia saavutamise eeltingimus;

Arvestades, et noorte takistamatu ja täielik juurdepääs õigustele on oluline osa inimõiguste, demokraatia ja õigusriigi kultuurist ning teadvustades noorte õiguste rikkumisi ja nendele juurdepääsu keelamist, mis on tuvastatud Euroopa Inimõiguste Kohtu kohtupraktika ning Euroopa Sotsiaalõiguste Komitee otsuste ja järelduste läbivaatamisel, mis on seotud nende tõlgendustega vastavalt Euroopa inimõiguste konventsioonile ja Euroopa sotsiaalhartale, mille avaldas Euroopa Nõukogu 2014. aastal ja THESEUS, laste õiguste kohtupraktika andmebaas, mis sisaldab Inimõiguste Kohtu kohtupraktikat laste õiguste kohta;

Rõhutades, et ka noortel on sarnaselt teiste põlvkondadega õigus täielikult kasutada inimõigusi ning kõiki muid riikliku ja rahvusvahelise õiguse kohaseid õigusi, välja arvatud juhul, kui alaealiste kaitseks on kehtestatud põhjendatud ja seadusest tulenevad erandid;

I. Soovitab, et liikmesriikide valitsused parandaksid noorte juurdepääsu õigustele:

1. pöörates tähelepanu diskrimineerivatele tavadele, millega paljud noored kokku puutuvad, kas Euroopa inimõiguste konventsiooni artiklis 14 sõnaselgelt sätestatud põhjustel või muul viisil, mis on määratletud Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikas¹. Erilist tähelepanu tuleks pöörata mitmetahulisele identiteedile ja interseksionaalsele diskrimineerimisele;

2. kõrvaldades kõik õiguslikud, halduslikud ja praktilised takistused noorte õigusele rahumeelselt koguneda ning vabalt organisatsioone ja ametiühinguid asutada, nendega ühineda ja neis aktiivselt tegutseda;

3. luues ja arendades noortepoliitikaid kõigil tasanditel, et edendada ja hõlbustada kõigi noorte paremat juurdepääsu õigustele, pöörates erilist tähelepanu järgmistele küsimustele:

- kvaliteetse hariduse saamise takistused;
- raskused, millega paljud noored haridusteelt lahkumisel kokku puutuvad, et tagada stabiilne ning sisukas töökoht ausate, õiglaste ja soodsate töötingimustega või leida kvaliteetne praktikakoht;
- hariduse ja koolituse jätkamiseks vajalik asjakohase toe puudumine, sealhulgas töötuse perioodidel;

---

¹ Vt seletuskirja punkti 23.

- sotsiaal- ja tervishoiuteenuste ebapiisavus noorte spetsiifiliste vajaduste rahuldamiseks;
- ebakindlate eluolukordade negatiivsed tagajärjed noorte heaolule ja turvalisusele;
- ebapiisavad võimalused ühiskonnaelus osalemiseks, eriti otsuste osas, mis puudutavad otseselt noori, süsteemse poliitika puudumine noorte julgustamiseks ja osalemises valmistumiseks ning tõhusat osalemist võimaldavate mehhanismide või struktuuride puudumine;
- ebapiisav või olematu rahaline ja poliitiline tugi noorte algatustele ning noorte juhitud sõltumatutele noorteorganisatsioonidele;

4. kasutades koordineeritud lähenemisviisi noorte õiguste parandamiseks, tehes koostööd kõigis olulistes poliitikavaldkondades rahvusvahelisel, riiklikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil. Sel eesmärgil peaksid liikmesriigid astuma järgmised sammud:

- viima läbi kriitilise ja põhjaliku teadmispõhise analüüsi probleemide kohta, millega noored õiguste kasutamisel silmitsi seisvad, sealhulgas arvestades põlvkondadevahelise solidaarsusega kõigi pikaajalise mõjuga poliitikate osas. Selles analüüsis peaksid osalema eksperdid, poliitikakujundajad, noorsootöötajad ning noorteorganisatsioonide, ametiühingute ja muude kodanikuühiskonna organisatsioonide esindajad. Võimaluse korral tuleks andmeid analüüsida koondamata, et teha kindlaks tõrjutud või kõrvale jäetud noorte kogemused. Tegevused tuleks regulaarselt üle vaadata;
- vajaduse korral vaatama üle olemasolevad ja kavandatavad õigusaktid ning võtma seadusandlikud meetmed, mis edendavad ja tagavad juurdepääsu õigustele ning eemaldavad süsteemselt kõik õiguslikud takistused, mis piiravad noorte juurdepääsu õigustele;
- kaaluma täiendavaid võimalikke samme tagamaks noortele parema juurdepääsu õigustele, konsulteerides noortepoliitika sidusrühmadega, sealhulgas noorteorganisatsioonide ja noorteühenduste liitudega;
- vajaduse korral muutma noori teenindavate asutuste ja teenuste ülesehitust ja tegevusi, et tõhusamalt noori toetada, arvestades võrdselt kõigi noorte rühmade vajaduste rahuldamisega, lisaks parandades nendes asutustes noortega töötavate töötajate pädevusi ja oskusi;

5. luues strateegiad noorte juurdepääsu parandamiseks õigustele, tuginedes inimõiguste universaalsuse ja jagamatuse, mittediskrimineerimise ja võrdsete

võimaluste, soolise võrdõiguslikkuse, vastutuse, demokraatia, osaluse ja põlvkondadevahelise solidaarsuse põhimõtetele. Need strateegiad peaksid tunnistama, et noorsootöö võib anda eriti väärtusliku panuse noorte juurdepääsu hõlbustamisel nende õigustele;

6. võttes poliitika ja programmide väljatöötamisel ja rakendamisel arvesse selle soovitusel lisatud pakutud meetmeid, et edendada ja hõlbustada noorte juurdepääsu õigustele ning julgustades kohalikke ja piirkondlikke omavalitsusi sama tegema;

7. tagades, et see soovitus koos lisaga tõlgitakse ja levitatakse asjakohaste asutuste ja sidusrühmade seas eesmärgiga tõsta teadlikkust vajadusest edendada ja kaitsta noorte juurdepääsu oma õigustele.

II. Nõustub uurima liikmesriikides võetavaid järelmeetmeid viis aastat pärast soovitusel vastuvõtmist.

Soovitusel CM/Rec(2016)7 lisa

1. Ulatus ja eesmärk

Soovitusel eesmärk on parandada noorte juurdepääsu õigustele, mitte käsitleda konkreetseid õigusi. See keskendub juurdepääsu parandamisele, astudes samme noorte teadlikkuse tõstmiseks õiguste kohta, mida neil peaks olema võimalus kasutada ja selle kohta, mida nad saavad teha, kui nende õigusi rikutakse ning kõrvaldades õiguslikud, poliitilised ja sotsiaalsed tõkked. Selles rõhutatakse, kui oluline on, et liikmesriigid regulaarselt õiguste rikkumisi jälgiks, neile reageeriks ja tagaks õigusnormide kaudu piisava kaitse.

Soovitus kehtib kõigi noorte kohta, kellel on vanuse tõttu takistusi inimõiguste ja põhivabaduste täielikul kasutamisel ning aktiivselt ühiskonnas osalemisel. Mõistega „noored“ hõlmatud vanusevahemiku määratlus peaks kajastama iga liikmesriigi õiguslikku ja põhiseaduslikku raamistikku.

2. Põhimõtted

Soovitus tugineb preambulis viidatud õigusaktides sisalduvatele kehtivatele põhimõtetele. Need on järgmised:

- noorte juurdepääs õigustele on oluline element inimõiguste, demokraatia ja õigusriigi kultuuri loomisel tänapäeva Euroopas;

- noorteorganisatsioonidel ja noorsootööl on oluline roll tagamaks noorte juurdepääsu õigustele ja noorte toetamisel olemaks aktiivsed kodanikud;
- juurdepääs õigustele eeldab noorte, noorteorganisatsioonide ja noorsootöötajate teavitamist ja harimist õiguste kohta, mis noortel peaksid olema ja selle kohta, mida saaks nende õiguste rikkumise korral teha;
- noorte aktiivset ja tulemuslikku osalemist ühiskonnaelus ning otsuste tegemisel tuleb nii kaitsta kui ka julgustada juba varasest east alates;
- noored peaksid oma õigusi ja vabadusi täielikult kasutama ilma igasuguse diskrimineerimiseta. Selle saavutamiseks tuleb erilist tähelepanu pöörata vähemate võimalustega noortele, sealhulgas neile, keda mõjutab diskrimineerimine.

3. Meetmed

Selleks, et edendada ja hõlbustada noorte juurdepääsu õigustele, peaksid liikmesriikide valitsused ette võtma järgmised algatused.

3.1. Seoses juurdepääsuga haridusele:

- investeerima kvaliteetsesse ja kaasavasse haridusse (formaalsesse ja mitteformaalsesse);
- tagama kõigile juurdepääsu haridusele, eemaldades kõik tõkked ja luues mehhanismid selle täieliku läbimise toetamiseks ja soodustamiseks;
- tegelema haridusele juurdepääsu takistavate majanduslike, geograafiliste ja füüsiliste tõketega ning pakkuma õpilastele piisavalt tugiteenuseid;
- suurendama pingutusi mitteformaalse õppimise ja noorsootöö tunnustamiseks (Strasbourggi protsess) ning tagama vastavuse kutsehariduse ja -koolituse, samuti kõrghariduse ja kvalifikatsioonide standarditele ja kvaliteedile (Bologna protsess ja Kopenhaageni protsess).

3.2. Seoses noorte autonoomia ja sotsiaalse kaasatusega:

- looma või arendama noortepoliitikat ja noorsootööd kõigil tasanditel;
- hõlbustama sujuvat üleminekut haridusest tööhõivesse, tagades, et praktika- ja õpipoisikohad, mida tunnustatakse üleminekuprotsessi oluliste sammudena, annavad kvaliteetse kogemuse, millel on selge hariduslik väärtus ning mida tasustatakse ja reguleeritakse mõistlikult;

- eemaldama tõkkesid, mis takistavad noortel juurdepääsu kvaliteetsetele töökohtadele, mis võimaldavad korraliku elatustaseme;
- kehtestama kohandatud meetmed, et tagada noortele juurdepääs sotsiaaltoetustele, laenudele ja eluasemetele;
- hõlbustama noorte juurdepääsu sotsiaalsetele õigustele, tugevdades Euroopa sotsiaalharta sätete rakendamist;
- tagama, et poliitika kajastaks maapiirkondades ja ebasoodsates piirkondades elavate noorte spetsiifilisi vajadusi ja tegeleks nendega, parandades juurdepääsu haridusele, töökohtadele, eluasemele ja transpordile.

3.3. Seoses noorte liikuvusega:

- jätkuvalt edendama kõigi noorte, eriti vabatahtlike võrdset juurdepääsu liikuvusele, olenemata nende päritoluriigist, taustast või võimalikust puudest, sealhulgas olemasolevate Euroopa skeemide, lihtsustatud viisamenetluse ja liikuvusprogrammidele juurdepääsu ulatuslikuma kasutamise kaudu;
- tegelema probleemidega, millega noored silmitsi seisavad, kui kolivad poliitilistel või sotsiaalmajanduslikel põhjustel teistesse riikidesse, tagades, et nende juurdepääsu õigustele ei kahjustata.

3.4. Seoses aktiivse kodanikkonna, demokraatia ja osalemisega:

- looma mehhanismid noorte ja noorteorganisatsioonide sisuka osalemise toetamiseks poliitikate väljatöötamises, mis põhineb muu hulgas kaasotsustamise põhimõttel, sealhulgas võimaluse korral kohalikul ja piirkondlikul tasandil, kus poliitika kujundamine on noortele kõige lähemal;
- tunnustama ja toetama noorte juhitud sõltumatuid demokraatlikke organisatsioone ja noorteühenduste liituseid kui kõigi noorte osalemise ja kaasamise kanaleid;
- hõlbustama kõigi noorte võimalusi vabalt koguneda, suhelda ja end väljendada, sealhulgas täiendava võimalusena e-osalemise kaudu;
- tagama, et noored õpiksid koolis osalemise ja demokraatia kohta ning kogeksid seda tegevuses;
- kõrvaldama tõkkesid, mis piiravad noorte demokraatlikku osalemist, näiteks vaadates läbi hääletussüsteemid ja kasutades asjakohasuse korral valimisea

langetamist ning tagades, et kõigil valimisõigusega isikutel on vastavad õigused kas lihtsalt hääletada või valimistel kandideerida.

3.5. Seoses mitmetahulistest ühiskondades koos elamisega:

- tegelema diskrimineerimise, sallimatuse ja tõrjutusega, kui need eksisteerivad, kasutades noorteorganisatsioonide ekspertteadmisi, tugevdades tõrjutud noorte osalemist ja kaasatust ning laiendades kultuuridevahelist pädevust ja rahvusvahelist mõistmist noorte ja noorteorganisatsioonide seas;
- julgustama ning toetama noori ja noorteorganisatsioone osalema austuse, sallivuse ja vastastikuse mõistmise vaimus mitmekesisusel, sotsiaalsel ühtekuuluvusel ning kaasamisel põhineva rahumeelse ühiskonna ülesehitamises;
- edendama rahu tagamist ja dialoogi konflikti- ja konfliktijärgsetes piirkondades, kasutades selleks olemasolevaid programme ja vahendeid, sealhulgas massimeediat, et hõlbustada rahuliku keskkonna taastamist;
- võimaldama koostööd valitsusstruktuuride ja noorteorganisatsioonide vahel ning kõrvaldama bürokraatlikud ja poliitilised tõkked Euroopa Nõukogu kodaniku- ja inimõigushariduse harta rakendamisel;
- edendama Euroopa inimõiguste konventsiooni artikli 14 ja muude diskrimineerimise vastaste rahvusvaheliste dokumentide tõhusat rakendamist ning kaaluma Euroopa inimõiguste konventsiooni protokoll nr 12 ratifitseerimist;
- täiendavalt edendama sisserändaja taustaga noorte kaasamist.

3.6. Seoses juurdepääsuga teabele ja kaitsele:

- töötama välja ja edendama pikaajalisi strateegiaid, mille eesmärk on teadlikkuse tõstmine noorte õigustest ÜRO lapse õiguste konventsiooni artikli 42 kohaselt;
- integreerima formaalhariduse õppekavadesse ja mitteformaalsesse õppimisse kodaniku- ja inimõigusharidus, sealhulgas laste õiguste alane haridus;

- parandama noorsootöötajate ja teistele noortega vahetult töötavatele inimeste kutseoskusi ja hõlbustama nende juurdepääsu õigustele koolituste ja praktikavahetuse abil, samuti piisavate ressursside pakkumise kaudu;
- viima läbi avalikke teavitus- ja haridusprogramme, et tõsta üldsuse, noorte ja spetsialistide teadlikkust noorte juurdepääsust õigustele;
- pakkuma tõhusaid mehhanisme noorte teavitamiseks ja nõustamiseks nende õiguste ja võimaluste kohta hüvitise saamiseks, kui neid õigusi rikutakse või juurdepääsu neile takistatakse. Sellised mehhanismid peavad olema kättesaadavad kõikidele noorterühmadele, eriti neile, keda ähvardab diskrimineerimine või sotsiaalne tõrjutus ja kellel on vähem võimalusi. Lisaks tuleks kõigile noortele, kes ei saa seda endale lubada, pakkuda juriidilist nõustamist ja esindamist;
- looma – kui seda veel ei ole – asjakohase ja sõltumatu inimõiguste institutsiooni (Pariisi põhimõtete kohaselt), näiteks ombudsmani, et tagada noorte õiguste järgimine ja kaitse;
- ratifitseerima muudetud Euroopa sotsiaalharta ja selle lisaprotokolli, millega nähakse ette kollektiivsete kaebuste süsteem (ETS nr 158);
- ratifitseerima ÜRO lapse õiguste konventsiooni kolmanda fakultatiivprotokolli kommunikatsioonimenetluse kohta, mis võimaldab lastel ja nende esindajatel, kes väidavad, et nende õigusi on rikutud, esitada teatis või kaebus ÜRO Lapse Õiguste Komiteele, kui kõik riigisisised õiguskaitsevahendid on ammendatud;
- edendama regulaarselt kohtupraktika kogu koostamist, et anda otsustajatele parem arusaam noorte õiguste rikkumisest ja sellest, mil määral neid olemasolevate õiguslike vahenditega kaitstakse.

3.7. Seoses juurdepääsuga tervishoiuteenustele:

- pakkuma mitteformaalse hariduse ja kooli õppekavade osana igakülget ja eakohast terviseõpet (sealhulgas seksuaal- ja reproduktiivtervise alane haridus);
- pakkuma igakülget ja eakohast teavet noortele mõeldud tervishoiuteenuste ja -toetuste kohta;
- pakkuma igakülget ja eakohast teavet tervislike eluviiside, sealhulgas kehalise aktiivsuse ja tervisliku toitumise kohta;

- korraldama noortele suunatud teadlikkuse tõstmise kampaaniaid terviseriskidest ja nende ennetamisest, sealhulgas teavet ravi kättesaadavuse ja konfidentsiaalsuse tagamise kohta;
- tagama, et tervishoiutöötajad saavad koolitust noortega töötamiseks;
- pakkuma terviklikke ja ennetavaid teenuseid noorte emotsionaalse arengu ja heaolu toetamiseks;
- osutama tasuta, turvalisi ja isikupärastatud seksuaal- ja reproduktiivtervisega seotud teenuseid;
- tagama tasuta nõustamise kättesaadavuse noortele, kes seda vajavad, eriti vägivalla, ärakasutamise ja väärkohtlemise ohvritele;
- tagama hõlpsa ja õigeaegse kättesaadavuse vaimse tervise teenustele, näiteks noorte söömishäirete ja sõltuvustega võitlemise teenustele;
- pöörama erilist tähelepanu haavatavate, ohvriks langenud ja vähemusrühmade (sealhulgas pagulaste ja sisserändajate) noorte juurdepääsule eespool nimetatud tervishoiuteenustele.

Seletuskiri

I. Sissejuhatus

1. Euroopa Nõukogu on oluline panustaja inimõiguste, demokraatia ja õigusriigi põhimõtete austamisel põhineva Euroopa ülesehitamisel. Euroopa Nõukogu oluline saavutus on Euroopa inimõiguste konventsioon (ETS nr 5), mis on peamine vahend, mis tagab meie ühiskondade põhiväärtuste kaitse. Euroopa sotsiaalharta tagab sotsiaalsed ja majanduslikud inimõigused. Euroopa inimõiguste konventsiooni ja Euroopa sotsiaalharta kohtulahendites rõhutatakse jätkuvalt valdkondi, milles liikmesriigid pole suutnud tagada noorte juurdepääsu õigustele. Selleks, et jääda edukalt nende väärtuste eest võitlejaks, peab Euroopa Nõukogu pidevalt välja töötama ja rakendama oma standardeid ja vahendeid, mis edendavad ja kaitsevad kõigi Euroopa inimeste õigusi.

2. Euroopa Nõukogu noortevaldkond on üks poliitilisi tugisambaid, mis aitab kaasa inimõiguste rikkumiste ärahoidmisele ning demokraatliku, kaasava ühiskonna ja õigusriigi edendamisele. Noortevaldkonna põhijoon on kaasotsustussüsteem, mis tagab noorteorganisatsioonide ja valitsuste vahelise ühise otsustusprotsessi kaudu, et programmid põhinevad noorte eurooplaste ja riiklike otsustajate tegelikul olukorral.

3. Selles seletuskirjas antakse taustateavet Ministrite Komitee soovitusel CM/Rec(2016)7 kohta, mis käsitleb noorte juurdepääsu õigustele. Selles tuuakse välja, miks soovituset vaja on ja milliseid probleeme sellega lahendada soovitakse, sisaldades üksikasju raskuste ja takistuste kohta, millega noored oma õiguste kasutamisel kokku puutuvad. Selles kirjeldatakse soovitusel koostamise protsessi, näidates kaasavat lähenemisviisi, mida kasutati. Seletuskiri annab soovitusel osadele põhjenduse ja sisaldab nõuandeid, et toetada liikmesriike kõigi soovitatud meetmete rakendamisel.

II. Miks koostati soovitus noorte juurdepääsust õigustele?

4. Noortel on õigus kasutada kõiki inimõigusi ning kõiki muid riiklikust ja rahvusvahelisest õigusest tulenevaid õigusi. Ometi, noored kogu Euroopas kogevad nende õiguste kasutamisel üha enam probleeme, muu hulgas seetõttu, et neid mõjutavad keskmisest enam majanduslikud, sotsiaalsed ja keskkonnaprobleemid ning muud raskused, millega paljud Euroopa ühiskonnad silmitsi seisavad.

5. Noorte juurdepääs õigustele on oluline osa inimõiguste, demokraatia ja õigusriigi põhimõtetest põhineva kultuuri ülesehitamisel ning tuntakse muret, et mõned liikmesriigid ei taga kõigi noorte jaoks neid õigusi piisavalt.

6. Demograafilised muutused ja praegune majandusolukord on pannud noored eurooplased keerulisse olukorda, kus nad kogevad üha enam probleeme inimõiguste täielikul kasutamisel ja sujuval üleminekul iseseisvasse ellu. Tööpuudus, ebakindlus, diskrimineerimine ja sotsiaalne tõrjutus on paljude Euroopa noorte jaoks reaalsus. Isegi hea kvalifikatsiooniga inimestel on keeruline pärast hariduse omandamist tööturule siseneda. Noored kuuluvad ühiskonna kõige haavatavamate liikmete hulka ning paljude Euroopa Nõukogu liikmesriikide halb sotsiaalmajanduslik olukord seab tohutult takistusi nende autonoomiale, isiklikule arengule ja nende täielikule osalemisele ühiskonnas.

7. Noorte endassetõmbumise riskid on märkimisväärsed. Ühiskonna jätkusuutlikkus sõltub noorte loovusest, dünaamilisusest, sotsiaalsest pühendumusest ja pädevustest, aga ka nende kindlustundest tuleviku suhtes. Valitsuse poliitikal peaks toetama noori nende täieliku potentsiaali realiseerimisel ühiskonna autonoomsete liikmetena, võimaldades neil luua plaane eluks ja kasutada oma õigust demokraatlikule kodakondsusele. Nii formaalsel kui ka mitteformaalsel haridusel ja õppimisel on võtmeroll noorte varustamisel vajalike teadmiste, oskuste ja hoiakutega oma õigustele juurdepääsu ja nende kasutamise kohta. Kõigi noorte elu mõjutavate poliitikavaldkondade jaoks on võtmeküsimus selle tagamine, et noored teaksid oma õigustest ja meetmetest, mida nad saavad võtta, kui nende juurdepääsu õigustele takistatakse ning sellest, kuidas saada mõningast hüvitist.

8. Euroopa Nõukogu on välja töötanud mitmeid abivahendeid ja korraldanud erinevaid avalikke kampaaniaid, et toetada liikmesriikide tööd laste ja noorte teavitamisel ja harimisel nende õigustest ja nendele juurdepääsu võimalustest, näiteks liikumine „No Hate Speech“ ja projekt „ENTER!“ ebasoodsas olukorras piirkondadest pärit noorte juurdepääsust sotsiaalsetele õigustele.

9. Noortest mõeldakse sageli kui investeringust tulevikku, kuid tegelikult on nende areng ja heaolu ka oleviku jaoks hädavajalikud. Selleks, et noored oma õigusi mõistaksid, nõustuksid kaasnevate kohustustega ja saaksid võimaluse end väljendada, tuleb nende aktiivset ja tulemuslikku osalemist ühiskonnaelus ja otsuste tegemisel julgustada juba varases nooruses. Nad tuleb ära kuulata ja neile tuleb anda vahendid nende elu mõjutavate otsuste tegemisel aktiivseks osalemiseks. Noorte abistamine aktiivseteks kodanikeks saamisel on noortepoliitika ja noorsootöö keskne element. Noortel endil ja noorteorganisatsioonidel on nende eesmärkide saavutamisel oluline roll ning seepärast peaksid kõigi tasandite ametiasutused neid toetama.

III. Üldised kaalutlused

10. See soovitus käsitleb juurdepääsu õigustele ega keskendu konkreetsetele õigustele. Selleks, et parandada juurdepääsu õigustele, on vaja, et noored, noorteorganisatsioonid ja noorsootöötajad teaksid õigustest, mis noortel peaksid olema ja sellest mida nad saavad nende õiguste rikkumise korral teha. Juurdepääsu parandamine eeldab ka õiguslike, poliitiliste ja sotsiaalsete tõkete kõrvaldamist, õiguste rikkumise regulaarset jälgimist, pöörates erilist tähelepanu tõrjutud rühmade kogemustele ning meetmete lisamist, mis parandavad kõigi noorte õiguste kaitset õigusaktide, põhiseaduste ja muude õigusnormide kaudu.

11. Nagu toodi välja noortevaldkonna ministrite 8. konverentsi (Kiiev, 2008) – „Euroopa Nõukogu noortepoliitika tulevik: Agenda 2020“ väljundites ja sellele konverentsile sisendit andnud noorteürituse järeldustes, tuleks noorte inimõiguste ja inimväärikuse täieliku kasutamise tagamist ning nende sellele pühendumise julgustamist pidada Euroopa Nõukogu noortepoliitika üheks prioriteediks.

12. Seda, millele tugineda, on palju. Üks peamisi mõtteid selle soovituse lisandväärtuse kohta on vajadus noortele suunatud instrumendi järele, mis koondaks olemasolevate mehhanismide asjakohased vahendid ja julgustaks liikmesriike seda tõhusalt rakendama, mida toetab Euroopa Nõukogu noortevaldkonna märkimisväärne töömaht. Praegu on Euroopa Nõukogus noorte õigustele juurdepääsu tagamiseks saadaval mitmeid seaduslikke vahendeid, kuid need on hajutatud paljude erinevate teemade vahel. Samuti on hiljutistest arengutest tulenevad märkimisväärsed lüngad (näiteks praktikakohtade suurem kasutamine kui oluline samm üleminekul haridusest tööhõivesse), mida soovitus tahab kõrvaldada. Lisandväärtus saavutatakse ka vahendite uurimisega, mille abil saab kõrvaldada kõige keerulisemaid tõkkeid

ning selle maksimeerimisega, kuidas noortepoliitika ja noorsootöö saavad aidata kaasa noorte õiguste kasutamisele. Täpsemalt on selle soovitusel koostamisega seotud 2012. aastal Peterburis peetud noortevaldkonna ministrite konverentsi ja sellele eelnenud noorteürituse deklaratsiooni kavand ning Noorte Ühisnõukogu (Joint Council on Youth; CMJ) volitusega 2014. aasta mais kokku kutsutud laiendatud rühma töö.

13. Selle soovitusel eesmärgid käsitlevad mõnda Euroopa Nõukogu noortevaldkonna peamist prioriteeti, julgustades liikmesriike välja töötama ja rakendama noortepoliitika, mis toetavad noorte juurdepääsu õigustele. Euroopa Nõukogu tunnustab, et oluline on teha rohkem selleks, et tagada noorte juurdepääs õigustele, eriti üleminekuperioodil, mil nad võtavad uusi kohustusi ja vastutust, kui neid diskrimineeritakse nende nooruse tõttu, näiteks tööturul. Kuigi Euroopa inimõiguste konventsioon ja Euroopa sotsiaalharta kehtivad kõigile üksikisikutele, sealhulgas noortele, on praegu õige aeg, et Euroopa Nõukogu võtaks vastu õigusakti, mis on pühendatud noorte juurdepääsu parandamisele õigustele, rõhutades noortepoliitika ja noorsootöö rolli parema juurdepääsu hõlbustamisel.

14. On oluline, et see soovitus kutsub liikmesriike üles võtma vastu inimõigustele tuginevat lähenemisviisi, et tagada noorte juurdepääs õigustele. Inimõigustel põhinev lähenemisviis võimaldab inimestel oma õigusi teada ja neid nõuda ning see suurendab üksikisikute ja institutsioonide võimet võtta vastutus õiguste järgimise, kaitsmise ja kasutamise eest. Selles rõhutatakse inimõiguste universaalsust ja jagamatust: need on mõeldud kõigile inimestele kõikjal ning kõik õigused – olgu need siis kodaniku-, kultuurilised, majanduslikud, poliitilised või sotsiaalsed õigused – on võrdselt olulised ja ühe õiguse keelamine takistab teiste õiguste kasutamist. Võrdõiguslikkus ja mittediskrimineerimine on inimõigustel põhineva lähenemisviisi teised peamised põhimõtted: kõik inimesed on võrdsed ja inimõiguste standardite kohaselt ei tohiks kedagi diskrimineerida rassi, nahavärvuse, rahvuse, soo, vanuse, keele, seksuaalse sättumuse, usu, poliitilise või muude veendumuste, rahvusliku, sotsiaalse või geograafilise päritolu, puude, sünni või mis tahes muude asjaolude tõttu. Viimaseks: inimõigustel põhinev lähenemisviis edendab osalemist ja kaasamist; kõigil inimestel on õigus osaleda nende elu mõjutavates otsustusprotsessides ja pääseda juurde nendega seotud teabele.

15. See tähendab, et noortele antakse paremad võimalused osaleda nende inimõigusi mõjutavate otsuste kujundamisel. Samuti tähendab see seda, et paraneb nende inimeste võimekus, kes vastutavad selle eest, et noored kasutaksid õigust oma õigusi väärihinnata ja teada, kuidas neid õigusi

järgida, samuti seda, et on tagatud, et nad peavad sellest aru andma. Inimõigustel põhinev lähenemisviis seisneb inimõiguste standardite ja põhimõtete integreerimises poliitikate kujundamisse ning organisatsioonide ja asutuste igapäevasesse juhtimisse. See on soovitusel oluline ja vaidlustamatu aspekt.

IV. Eelnõu koostamise protsess

16. Ministrite Komitee kinnitas 15. jaanuaril 2013. aastal Parlamentaarsele Assambleele oma pühendumust tagada noortele juurdepääs õigustele, ennetada nende õiguste rikkumisi, pakkuda piisavaid järelmeetmeid ja hüvitisi ning kaaluda uuenduslikke viise, kuidas anda noortele võimalus nendele õigustele juurdepääsu saamiseks. Ministrite Komitee märkis vastuses Parlamentaarsele Assambleele järgmist:

„Huvi osalemise vastu võimaliku soovitusel koostamise protsessis noorte õiguste kättesaadavuse ja nende valmisoleku kohta väljendasid konsulteeritud organisatsioonidest: Inimõiguste Juhtkomitee (CDDH), Soolise Võrdõiguslikkuse Komisjon (GEC), Euroopa Noortevaldkonna Juhtkomitee (CDEJ), Noorte Nõukogu (CCJ), Noorte Ühisnõukogu (CMJ), Euroopa Sotsiaalharta Valitsuskomisjon, Euroopa Globaalse Vastastikuse Sõltuvuse ja Solidaarsuse Keskus (põhja-lõuna keskus), Euroopa Sotsiaalse Ühtekuuluvuse Komitee (CDCS) ning Hariduspoliitika ja -praktika Juhtkomitee (CDPPE). Ministrite Komitee julgustab noortevaldkonna organisatsioone, konsulteerides teiste asjakohaste asutustega, esitama sellega seoses ettepanekuid oma 2014–2015 kaheaastase pädevusraamistiku ja eelarve raamides.¹“

17. Sekretariaadi esitatud teabe põhjal nõustus Noorte Ühisnõukogu koostama Ministrite Komitee soovitusel eelnõu liikmesriikidele noorte juurdepääsu kohta õigustele. Pärast Euroopa Noortevaldkonna Juhtkomitee (CDEJ) ja Noorte Nõukogu (CCJ) liikmetega toimunud arutelusid soovitusel eelnõu lisandväärtuse, eesmärgi, sisu ja meetodika üle moodustati 2014. aastal tööühm, mis koosnes kahest CDEJ ja kahest CCJ liikmest, ühest Euroopa Noortefoorumi esindajast, kahest Inimõiguste Juhtkomitee (CDDH) esindajast ning ühest Euroopa Noorteinfo- ja Nõustamisagentuuri (ERYICA) esindajast.

18. Eelnõu koostamise tööühm andis CMJ-le korrapäraselt aru soovitusel ettevalmistamise olukorrast ja sai kasulikku nõu mitmetelt valitsuse esindajatelt. Euroopa Nõukogu sekretariaadi abiga arutas tööühm laiaulatuslikult soovitusel eelistatava sisu üle mitmete Euroopa Nõukogu haldusüksustega. Nende hulka

---

¹ Ministrite Komitee vastus Parlamentaarse Assamblee soovitusel 2015(2013) noorte juurdepääsu kohta põhiõigustele.

kuulusid: Inimõiguste Juhtkomitee (valitsustevaheline inimõigustealane koostöö); inimõiguste seadusloome ja poliitika osakond; laste õiguste osakond; Euroopa Sotsiaalse Ühtekuuluvuse, Inimväärikuse ja Võrdsuse Komitee (CDDECS); Parlamentaarne Assamblee; Kohalike ja Piirkondlike Omavalitsuste Kongress. Mitmed nende konsultatsioonide käigus saadud väärtuslikud ettepanekud ja muudatused lisati soovitusse ja eelnõu koostamise töörühm suutis tagada, et arutelud võtaksid arvesse selle laia valiku oluliste organisatsioonide prioriteete. Üks selline prioriteet, mille eelnõu koostamise töörühm arvesse võttis, on sooline võrdõiguslikkus, uskudes, et see – inimõiguste võõrandamatu, lahutamatu ja jagamatu osa ning sotsiaalse õigluse saavutamise eeldus – on noorte juurdepääsu parandamisega õigustele lahutamatult seotud. Eelnõu koostamise töörühm leidis, et selleks, et parandada noorte juurdepääsu õigustele, on ülimalt tähtsusega, et noored puutuksid kokku soolist teadlikkust ja võrdõiguslikkust edendava keskkonnaga ning tegutses selle nimel, et see põhimõte kajastuks ka lõplikus soovituses.

19. Eelnõu koostamise töörühm aktsepteeris pädevusraamistiku ja töötas 2014. ja 2015. aasta vältel soovitusel ettevalmistamisega, võttes arvesse olemasolevaid töövahendeid ja instrumente, noorte kogemuse kohta saadaolevat teavet (sealhulgas noorte enda ütlusi) ning liikmesriikide võimalusi ja võimekust täita oma kohustust austada, edendada ja kaitsta noorte juurdepääsu õigustele.

20. Eelnõu koostamise töörühm leppis oma arutelude alguses kokku, et keskendub soovitusel eelnõus uuenduslike noortepoliitikate rakendamisele ning ainulaadsele ja väärtuslikule panusele, mida noorsootöö annab noorte juurdepääsu hõlbustamiseks õigustele. Seetõttu rõhutatakse soovitusel noorteorganisatsioonide ning noorteorganisatsioonide ja liikmesriikide vahelise kaasotsustamise rolli selles, et võimestada ja toetada noorte sisukat osalemist otsuste tegemisel. Töörühm pühendus kogu eelnõu väljatöötamise protsessi vältel sellele, et fookus püsiks jätkuvalt juurdepääsul õigustele, mitte õiguste endi käsitlemisel.

V. Küsimused, mida soovitus püüab lahendada

21. Nagu juba öeldud, mõjutavad paljude liikmesriikide majanduslikud ja sotsiaalsed raskused noori jätkuvalt kahjulikult ja ebaproportsionaalselt². Seetõttu on noortel järjest keerukam iseseisvat elu alustada. Noortepoliitika on kokkuvõtteprogrammi suhtes eriti haavatavad, kuna need liiguvad riigi sekkumise ja ressursside eraldamise prioriteetide loendis allapoole. Selles soovitusel vastatakse nende muutuvate asjaolude mõjule ja ohtudele, mis selle tulemusena avalduvad noorte vabale juurdepääsule õigustele. Selles rõhutatakse kõigi noorte õiguste kaitsmise olulisust, eriti nende inimeste jaoks, kellel on vähem võimalusi oma hääl kuuldavaks tegemiseks ja meile tuletatakse meelde, et sellise ühiskonna säilitamine, milles me tahame elada, sõltub noorte pädevustest ning sellest, et nad mõistavad ja pühenduvad inimõiguste, demokraatia ja õigusriigi kaitsmisele.

22. Soovitusel eelistatakse valdkondi, kus on meile teadaolevalt noorte juurdepääs õigustele eriti problemaatiline ning selles sisalduvad ka mõned funktsionaalsed meetmed. Liikmesriike julgustatakse viima läbi oma olukorra analüüs ja kavandama kooskõlastatud tegevust, et kõrvaldada tõkked, mida noored või teatud noorte rühmad oma olukorras kogevad.

23. Kui tõendid on olemas, märgitakse nendes õiguste rikkumised, mille puhul noori diskrimineeritakse nende vanuse tõttu (näiteks tööturul) ning ka diskrimineerimise vormid, mis on sätestatud Euroopa inimõiguste konventsiooni artiklis 14 (s.t sellistel põhjustel nagu sugu, rass, nahavärvus, keel, religioon, poliitilised või muud veendumused, rahvuslik või sotsiaalne päritolu, seotus rahvusvähemusega, vara, sünd või muud asjaolud) ja täiendavad diskrimineerivad tavad, millega noored puutuvad kokku oma vanuse, etnilise päritolu, puude, sotsiaal-majandusliku tausta, seksuaalse sättumuse, soolise identiteedi ja soolisuse väljendumise tõttu. Suurem sekkumine diskrimineerimise vastu võitlemiseks ja võrdsete võimaluste edendamiseks on selle soovitusel üks keskseid eesmärke.

24. Teine välja toodud võtmeküsimus on noorte vähene teadlikkus oma õigustest või nende kaitsmiseks rakendatavatest poliitikest³. ERYICA on rõhutanud, et noored ei tea hästi oma sotsiaalseid ja majanduslikke õigusi (näiteks seoses eluaseme, tööhõive ja sotsiaalkindlustusega)⁴. Mõnel noorel,

---

² Euroopa Noortefoorum (2014), Noored kriisis: Mis läks valesti?: www.youthforum.org.

³ Euroopa Noortefoorum (2012), Noorte õiguste poliitikadokument: www.youthforum.org.

⁴ ERYICA (2014), Noorte teavitamis- ja nõustamisteenuste kogumik: <http://eryica.org/>.

näiteks maapiirkondades elavatel või mitteõppivatel noortel, on eriti keeruline õiguste kohta teavet saada. Kui noored ei tea oma õigustest ega sellest, mida nad saavad teha, kui nende õigusi rikutakse, siis on nende juurdepääs õigustele kindlasti ohustatud. Oluline on tagada piisav seire noorte juurdepääsu tagamise üle õigustele.

25. Selles soovitusel kajastuvad ka noortevaldkonna eest vastutavate ministrite üheksanda konverentsi deklaratsiooni eelnõus esile toodud muud konkreetsed probleemid seoses noorte juurdepääsuga õigustele. Nende hulgas:

- raskused, millega paljud noored haridust lahkumisel kokku puutuvad, et tagada stabiilne ja sisukas töökoht;
- sotsiaal- ja tervishoiuteenuste ebapiisavus noorte spetsiifiliste vajaduste rahuldamiseks;
- ebapiisavad osalemisvõimalused (eriti noori otseselt puudutavate otsuste tegemisel);
- mitmes liikmesriigis esinevad õiguslikud ja praktilised takistused õigusele rahumeelselt koguneda ja vabalt ühinguid moodustada;
- ebapiisav tugi noortealgatustele ning noorte juhitud sõltumatutele organisatsioonidele.

26. Lõpuks, seoses prioriteetsete valdkondadega, mida soovitusel püütakse käsitleda, hõlmas eelnõu koostamise töörühm mitmeid uusi teemasid, mille tõi esile 2014. aasta mais kokku tulnud Noorte Ühisnõukogu nimetatud laiendatud töörühm, millest olulisemad olid noorte liikuvus ja elamine mitmetahulistes ühiskondades.

VI. Mida soovitus hõlmab?

27. Pärast preambulit, milles näidatakse soovitusel põhjendus ja tuuakse välja mitmed asjakohased olemasolevad õigusaktid, järgneb kokku kaheksa soovitusel. Lisas kirjeldatakse soovitusel ulatust ja eesmärki, selle aluspõhimõtteid ning loetletakse rida meetmeid, mida liikmesriigid saavad kaaluda oma riigi olukorra ülevaatamisel ja uute meetmete võtmisel otsustamisel. Need meetmed keskenduvad prioriteetidena määratletud probleemide käsitlemisele:

- diskrimineerivate tavadege tegelemine;

- õiguslike, halduslike ja praktiliste takistuste kõrvaldamine noorte õigusele rahumeelselt koguneda ning ühingutega liituda;
- noortepoliitika loomine või arendamine juurdepääsu soodustamiseks ja hõlbustamiseks;
- koordineeritud lähenemisviisi kasutamine noorte õiguste parandamiseks, tehes koostööd kõigis olulistes poliitikavaldkondades riiklikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil;
- mitmed meetmed, mida liikmesriigid saavad kaaluda poliitikate ja programmide kujundamisel ning rakendamisel, et edendada ja hõlbustada noorte juurdepääsu õigustele;
- soovitusel levitamise tagamine pädevate asutuste ja sidusrühmade seas;
- Ministrite Komitee soovitusel rakendamise ja järelmeetmete jälgimine.

28. Euroopa Nõukogu usub, et noortel peaks olema võimalus kasutada oma õigusi ja vabadusi ilma igasuguse, sealhulgas vanuse alusel diskrimineerimiseta. Termin „diskrimineerimine“ all mõistetakse kõiki diskrimineerimise vorme, olenemata põhjustest, nagu on selgelt välja toodud Euroopa inimõiguste konventsiooni artiklis 14, või mis tahes muus vormis, mis on kehtestatud Euroopa Inimõiguste Kohtu kohtupraktikaga. Mõistet „interseksionaalsus“ kasutatakse diskrimineerimise vormide või süsteemide kattuvuste kirjeldamiseks. Üks näide on mustanahaline feminism, mis väidab, et musta naisena olemise kogemust ei saa võtta eraldiseisvalt mustanahaline olemisest või naine olemisest, vaid see peab sisaldama kattuvusi, mis sageli üksteist tugevdavad.

29. Liikmesriigid saavad olukorda märgatavalt muuta, edendades ja kaitstes aktiivselt inimõigusi ning võttes kasutusele meetmeid soolise võrdõiguslikkuse edendamiseks ning vähemuste ja muude ebaõiglaselt koheldavate rühmade diskrimineerimise vastu võitlemiseks. Neil on ka vähemuste integreerimise kaudu keskne roll mitmekultuuriliste kogukondade arendamisel, võttes arvesse erinevaid vajadusi ning tavasid, kultuure ja eluviise^{5,6}.

30. Liikmesriike julgustatakse tungivalt kasutama kaasavat, koordineeritud ja sihipärast lähenemisviisi, et vaadata läbi probleemid, millega noored oma õiguste kasutamisel kokku puutuvad. Neil palutakse tõkked ja takistused

⁵ Euroopa Noortefoorum (2012), Noorte õiguste poliitikadokument: www.youthforum.org.

⁶ Euroopa Noortefoorum (2015), Kaasavate ühiskondade resolutsioon: www.youthforum.org.

kõrvaldada olemasolevas õigusraamistikus ning seada prioriteediks õigustele juurdepääsu edendamise, toetamise ja kaitsmise meetmed kõigis asjakohastes poliitikavaldkondades riiklikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil. Mis kõige tähtsam – liikmesriikide ülesanne on seda kõike teha koostöös noorte ja noorteorganisatsioonidega ning kõigis asjakohastes poliitikavaldkondades.

31. Soovituse teises sättes kutsutakse liikmesriike üles looma inimõiguste põhimõtteid kajastavaid strateegiaid, tunnistades, et noorsootöö võib anda eriti väärtusliku panuse hõlbustamiseks noorte juurdepääsu õigustele. Euroopa Nõukogu noortevaldkonnal on diskrimineerimise vastu võitlemiseks ja inimõiguste edendamiseks pikaajaline koostöö liikmesriikide ja noorteorganisatsioonidega. See on algatanud kampaaniaid küsimustes nagu vaenukõne⁷, romade õigused⁸ ning mitmekesisus, inimõigused ja osalus⁹ ning välja töötanud noortepoliitika ja noorsootöö vastused noori mõjutava tõrjutuse, diskrimineerimise ja vägivalda olukordadele, eelkõige multikultuursetes ebasoodsas olukorras olevates piirkondades¹⁰. Nende programmide raames välja töötatud töövahendid ja ressursid (sealhulgas koolitusmaterjalid, mängud ja tegevused ning hea tava näited) on liikmesriikidele väärtuslik ressurss selle soovitusel edasi viimisel ja noorte teavitamisel nende õiguste täielikust taustast. Projektiga „ENTER!“ toetati Ministrite Komitee soovitusel CM/Rec(2015)3 rakendamist liikmesriikidele ebasoodsas olukorras olevatest piirkondadest pärit noorte juurdepääsu kohta sotsiaalsetele õigustele. Allikad on kättesaadavad joonealuses märkuses viidatud veebilehtedel.

32. Soovituse järgmine säte toetab avalike asutuste ja teenuste struktuuri ja tava muutmist ning vajaduse korral personali pädevuse ja oskuste parandamist. Avalike asutuste all peame silmas selliseid kohti nagu koolid, haiglad, raamatukogud, pargid ja ka noorte külastatavad kontserdisaalid. Muudatused võivad hõlmata muutust noortesõbralikumaks ja kaasavamaks keskkonnaks, mis on teoks saanud arutelude tulemusel noorte endiga, muudatusi, mis parandavad juurdepääsu teatud noorterühmade jaoks, näiteks puudega noortele juurdepääsu võimaldavad kaldteed või muudatusi huvitegevuse ajakavas, sidudes selle ühistranspordi kättesaadavusega, et maapiirkondades elavad noored saaksid hõlpsamini koju sõita.

---

⁷ Euroopa Nõukogu, Liikumine „No Hate Speech“: www.coe.int/et/web/no-hate-campaign.

⁸ Euroopa Nõukogu, Dosta! Enough! www.coe.int/et/web/portal/roma.

⁹ Euroopa Nõukogu, „Kõik erinevad – kõik võrdsed“

¹⁰ Euroopa Nõukogu, projekt „ENTER!“: www.coe.int/et/web/enter/home.

33. Noortepoliitika ja noorsootöö rolli õigustele juurdepääsu kiirendamisel on rõhutatud kogu soovitusel tekstis. Noorsootöö oluline roll tuleb ilmsiks Euroopa Nõukogu noorteosakonna praeguses ja kavandatavas tööprogrammis¹¹. Prioriteet on õigustepõhise lähenemisviisi edendamine noortepoliitikas, mis põhineb rahvusvahelise inimõiguste süsteemi normidel, standarditel ning põhimõtetel, et noortepoliitika vastaks noorte tegelikele vajadustele ja õigustele erinevates poliitikavaldkondades. Programmi suundumused hõlmavad järgmist: noorte üleminek iseseisvasse ellu, noorte juurdepääs õigustele, teadmiste ja suutlikkuse suurendamine diskrimineerimise vastu võitlemisel ning pädevuste omandamine mitteformaalse õppimise kaudu.

34. Selles soovitusel kutsutakse liikmesriike üles looma või arendama noortepoliitika, mis hõlbustaksid tõhusamalt noorte juurdepääsu õigustele. Sellega seoses kutsutakse liikmesriike üles kaaluma mitmeid konkreetseid meetmeid, et edendada ja hõlbustada noorte juurdepääsu õigustele ning julgustada kohalikke ja piirkondlikke omavalitsusi sama tegema. Meetmed on esitatud järgmiste pealkirjade all:

- juurdepääs haridusele;
- noorte autonoomia ja sotsiaalne kaasatus;
- noorte liikuvus;
- kodanikuaktiivsus, demokraatia ja osalus;
- mitmetahulistel ühiskondades koos elamine;
- juurdepääs teabele ja kaitsele;
- juurdepääs tervishoiuteenustele.

35. Need pealkirjad kajastavad 2012. aastal Peterburis peetud noortevaldkonna ministrite konverentsi deklaratsiooni kavandis esile toodud prioriteetseid valdkondi ja väikest arvu pärast seda tuvastatud probleeme. Lühidalt hõlmavad meetmed järgmist.

a. Juurdepääs haridusele

36. Noored kogevad mitmesuguseid tõkkeid, mis takistavad neil täielikult kasutada õigust haridusele ja probleeme nende haridusliku potentsiaali kasutamisel. Liiga palju noori lõpetab haridustee, kuna nad seisavad silmitsi

---

¹¹ Euroopa Nõukogu noortevaldkonna 2016.–2017. aasta suuniste prioriteetidid.

majandusliku ja sotsiaalse survega¹²¹³. Soovitusel väljapakutud meetmed edendavad haridussüsteemis püsivust ja seal taasalustamist, isiklikku arengut ja mitmekesisuse austamist.

37. Selle kategooria meetmed on seotud kvaliteetse hariduse kättesaadavuse tagamisega. Ministrite Komitee soovitus CM/Rec(2012)13 liikmesriikidele kvaliteetse hariduse tagamise kohta annab määratluse, mida mõeldakse kvaliteetse hariduse all, mida liikmesriigid peaksid kasutama, et teavitada nende meetmete rakendamise kohta. Lühidalt mõistetakse kvaliteetse hariduse all haridust, mis:

- võimaldab kõigile õpilastele ja õpilastele, eriti haavatavates või ebasoodsas olukorras rühmadele juurdepääsu õppimisele, mis on kohandatud nende vajadustele vastavaks;
- loob turvalise ja vägivallatu õpikeskkonna, kus austatakse kõigi õigusi;
- arendab iga õpilase ja tudengi isiksust, andeid ning vaimseid ja füüsilisi võimeid täies mahus ning julgustab neid lõpetama õppeprogramme, kuhu nad registreeruvad;
- edendab demokraatiat, inimõiguste austamist ja sotsiaalset õiglust õpikeskkonnas, mis tunnistab kõigi õppimis- ja sotsiaalseid vajadusi;
- võimaldab õpilastel ja tudengitel arendada sobivaid pädevusi, enesekindlust ja kriitilist mõtlemist, et aidata neil saada vastutustundlikeks kodanikeks ja parandada nende tööalast konkurentsivõimet;
- annab õpilastele ja tudengitele edasi universaalseid ja kohalikke kultuuriväärtusi, pakkudes neile samas võimalust ise otsuseid vastu võtta;
- tõendab formaalse ja mitteformaalse õppimise tulemusi läbipaistval viisil, mis põhineb õiglasel hindamisel, võimaldades omandatud teadmisi ja pädevusi tunnustada edasisteks õpinguteks, töötamiseks ja muudel eesmärkidel;
- tugineb kvalifitseeritud õpetajatel, kes on pühendunud pidevale professionaalsele arengule;
- on korrupsioonivaba.

38. Euroopa Nõukogu noortevaldkonna paljude aastate töö on näidanud progressiivse ja uuendusliku noortepoliitika ning noorsootöö eeliseid. Sellised

---

¹² Euroopa Koortefoorum (2013), Kvaliteetset haridust käsitlev poliitikadokument: www.youthforum.org.

¹³ Euroopa Õpilasorganisatsioonide Ühendus (2013–2014), Haridus: meil on probleem: www.obessu.org/inclusion.

poliitika on selle soovitusel nurgakivi. Noortepoliitika ja noorsootöö peaksid olema kesksel kohal strateegiates, mida liikmesriigid arendavad noorte juurdepääsu parandamiseks õigustele.

39. Soovitus tunnistatakse mitteformaalse õppimise väärtust ja tähtsust ning haridustasemetete ja –liikide ülest kvalifikatsiooni- ja pädevusraamistike loomist. Siin saavutatud edusammud hõlbustavad juurdepääsu liikuvusele ja noorte tööhõivevõimalustele^{14, 15}.

b. Noorte autonoomia ja sotsiaalne kaasatus

40. Noored leiavad, et üleminek sõltuvusest iseseisvasse ellu on järjest keerukam. Haridusest tööhõivesse ülemineku¹⁶ tee on noorte jaoks aina raskemini leitav. Kõrghariduses või täienduskoolituses osalemise kallinemine, madal palk ja noorte diskrimineerimine tööturul tähendavad, et paljud noored alustavad iseseisvat elu tohutute võlgadega. Laenu, eluaseme ja sissetulekutoetuse saamine on paljudes liikmesriikides noortele sageli raskem. Liikmesriigid tahavad uurida, kuidas noored kasutavad sissetulekutoetuste skeeme, eluasemevõimalusi ja finantseerimissüsteeme. On tähelepanuväärseid näiteid selle kohta, mida mõned Euroopa valitsused selles valdkonnas koostöös noorteorganisatsioonidega Euroopa Komisjoni noortegarantii tegevuskavade rakendamise raames teevad¹⁷.

41. Kuna tasustamata praktikakohtade ja madalalpalgaliste praktikavõimaluste kasutamine on tööturule pääsemise esimeste sammudena kasvanud, seisavad probleemide ees eriti noored, kellel ühel või teisel põhjusel puudub perede rahaline toetus¹⁸. Praktikad on mõnele oluline samm üleminekuprotsessis, kuid neid tuleks asjakohaselt tasustada, et kaitsta võrdseid võimalusi ning toetada noorte õigust autonoomiale ja korralikule elatustasemele. Praktikad võivad olla ekspluateerivad, liiga palju noori liigub

---

¹⁴ Euroopa Nõukogu mitteformaalse hariduse ja sotsiaalse ühtekuuluvuse töörühm (2002), Uuring formaalse ja mitteformaalse hariduse seoste kohta: www.coe.int/youth.

¹⁵ Kultuuridevahelise Õppimise Euroopa Föderatsioon (EFIL), Uuring keskkooliõpilaste liikuvuse ja välismaal veedetud õppeperioodide tunnustamise kohta: www.efil.afs.org.

¹⁶ Ehkki noorte töötuse määr on mõnes liikmesriigis hakanud langema, ei suutnud 2014. aasta jaanuaris tööd leida 23% Euroopa noortest töötajatest vanuses 15–24. 2012. aastal ei õppinud, ei töötanud ega osalenud koolitustel 14,6 miljonit noort Euroopas, mis moodustas 15,9% kogu 15–29-aastaste elanikkonnast. Aastatel 2007–2013 vähemalt kahekordistus noorte töötuse määr 12 Euroopa Liidu riigis: Bulgaarias, Horvaatias, Küprosel, Tšehhis, Eestis, Kreekas, Iirimaa, Itaalias, Lätis, Leedus, Sloveenias ja Hispaanias.

¹⁷ Euroopa Noortefoorum (2014), Noorteorganisatsioonid ja noortegarantii: www.youthforum.org.

¹⁸ Euroopa Noortefoorum (2014), Praktika- ja õpipoisioõppe Euroopa kvaliteediharta: www.youthforum.org.

mitme halvasti tasustatud või tasustamata praktika vahel. Järjest enam on tõendeid selle kohta, et väljaspool formaalharidust asendavad praktikakohad sageli noorte kvaliteetset tööhõivet¹⁹. Noortele selles valdkonnas õigustele täieliku juurdepääsu tagamine nõuab paremat kaitset selliste halbade tavade eest, nagu praktika pikendamine, samuti kvaliteedistandardite ja sertifitseerimissüsteemi kohaldamist, et toetada praktika ja õpipoisiõppe käigus omandatud teadmiste ja oskuste tunnustamist.

42. Noored seisavad tööturul silmitsi märkimisväärse diskrimineerimisega ning nende vanuse ja kogemuste puudumise tõttu on neil oht olla ärakasutatud ja jääda ilma töötajate kollektiivsetest õigustest²⁰. Madala palga ja nulltundidega töölepingud on nüüd kogu Euroopa tööturgudel liigagi tavaline asi, eriti mõjutab see noori²¹. Toimetuleku- või eluasemetoetuse andmisest keeldumine vanuse tõttu teravdab probleeme, millega mõned noored silmitsi seisavad, kui nad üritavad teenida piisavalt, et saavutada korralikku elatustaset.

43. Poliitikad peavad kajastama ja käsitlema noorte eriolukorda erinevates kontekstides. Värske analüüs rõhutab, et poliitika kujundamisel on ülioluline tunnistada, et noored on väga mitmekesine rühm, millel on erinevad tunnused ja sageli mitmed vajadused. Üks lahendus ei sobi kõikide probleemide korral. Näiteks seisavad maapiirkondades elavad noored õiguste kasutamisel silmitsi eriomaste tõketega. Liikmesriigid peaksid neid meetmete väljatöötamisel või kehtestamisel arvesse võtma, et kaitsta noorte juurdepääsu õigustele maapiirkondades. See mõjutab poliitikat sellistes valdkondades nagu haridus, tööhõive, elamumajandus ja transport, samuti noortepoliitika. Maapiirkondades elavad noored ei peaks eeldama madalamat avalike teenuste taset ja sellega seotud õiguste kasutamist kui linnapiirkondades elavad noored.

c. Noorte liikuvus

44. Samal ajal kui üha enam noori on kasutanud suurenenud võimalusi reisida töötamiseks, õppimiseks ja vabatahtlikuks tegevuseks – Euroopas, Euroopasse ja Euroopast ülejäänud maailma – on suurenenud ka liikuvust takistavate tegurite arv, hoolimata sellest, et reisimine on tööalase konkurentsivõime, oskuste arendamise ja kultuuridevahelise mõistmise jaoks ülioluline. Nagu Ministrite Komitee on juba varem märkinud, on üliõpilaste rahvusvaheline liikuvus Euroopa kõrgharidusruumi (EHEA) loomise Bologna protsessi üks põhieesmärke ning

---

¹⁹ *Ibid.*

²⁰ *Ibid.*

²¹ Euroopa Noortefoorum (2013), Noorte töökohad: www.youthforum.org.

oluline vahend majanduskasvu, sotsiaalse arengu ja kultuuridevahelise mõistmise jaoks²². Noorte takistused õppimiseks, vabatahtlikuks tegevuseks ja koolitustel osalemiseks Euroopas liikudes on muu hulgas teabe puudus, kvalifikatsioonide tunnustamisega seotud probleemide kartus, viisade ja elamislubade saamise raskused ning rahaliste ressursside puudus. Noored vabatahtlikud võivad kaotada juurdepääsu sotsiaalkindlustuskaitsele ja tingimustele vastavatele noortele võidakse alusetult liikumine keelata.²³

45. Tihedam koostöö liikmesriikide vahel viisade küsimustes aitaks vähendada bürokraatiat ja hõlbustaks seeläbi noortel Euroopasse ja Euroopa piires kolimist, olenemata nende taustast. Soovituses kirjeldatud meetmed hõlmavad väga praktilisi samme, et vähendada tõkkeid, millega noored Euroopas ringi liikudes silmitsi seisavad. Üks ettepanek on lihtsustatud viisataotluste menetlus, mida saab veebis vormistada (vähendades nii logistilisi kulusid ja viisataotluste ooteaegu); teine ettepanek on parandada juurdepääsu liikuvusprogrammidele, nagu näiteks Erasmus+²⁴ ja Noortekaart. Noortekaardi kaudu noorte liikuvuse toetamiseks sõlmitud osalise kokkuleppega liitudes kasutavad liikmesriigid vahendit, mis on noorte jaoks väga usaldusväärne ja mis võimaldab nad tuua noorte liikuvuse ja kodanikuaktiivsuse uuendusliku praktika juurde Euroopas.²⁵

d. Kodanikuaktiivsus, demokraatia ja osalus

46. Noorte aktiivne osalemine otsuste tegemisel on hädavajalik demokraatlikuma, kaasavama ja jõukama ühiskonna ülesehitamiseks. Nagu öeldakse Euroopa Nõukogu muudetud Euroopa hartas noorte osaluse kohta kohalikus ja piirkondlikus elus: „Mis tahes kogukonna demokraatlikus elus osalemine on midagi enam kui hääletamine või valimistel kandideerimine, ehkki need on olulised elemendid. Osalemine ja kodanikuaktiivsus tähendab õigust, vahendeid, ruumi ja võimalust ning vajaduse korral tuge, et osaleda otsustes ja mõjutada neid ning osaleda tegevustes, et panustada parema ühiskonna ülesehitamisesse.²⁶“.

---

²² Ministrite Komitee vastus soovitusel 2066 (2015).

²³ Euroopa Noortefoorum (2014), Resolutsioon viisadele juurdepääsu lihtsustamise kohta noorte liikuvuse suurendamiseks: www.youthforum.org.

²⁴ http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/index_en.htm.

²⁵ Euroopa Nõukogu (2011), Osaline kokkulepe noorte liikuvuse kohta Noortekaardi kaudu Euroopa Nõukogus: www.eyca.org/youth-mobility/partial-agreement.

²⁶ Muudetud Euroopa harta noorte osalemise kohta kohalikus ja piirkondlikus elus: www.coe.int/youth.

47. Kui liikmesriigid toetavad ja edendavad noorte osalust, aitavad nad kaasa ka noorte sotsiaalsele lõimumisele, aidates neil toime tulla mitte ainult noorte probleemide ja survega, vaid ka kaasaegse ühiskonna probleemidega, kus sageli domineerivad anonüümsus ja individualism. Selleks, et noorte osalemine riikliku, piirkondliku ja kohaliku tasandi otsuste tegemisel oleks edukas, kestev ja sisukas, on vaja aga enam kui poliitiliste või haldussüsteemide arendamist või ümberkorraldamist. Noorte osalemise edendamiseks mõeldud mis tahes poliitika või tegevus peab tagama, et kultuurikeskkond austaks noori, samuti arvestama noorte erinevate vajaduste, olude ja püüdlustega. *Have your say!* – Euroopa Nõukogu käsiraamat muudetud Euroopa hartast noorte osalemise kohta kohalikus ja piirkondlikus elus, sisaldab kasulikke nõuandeid noorte osalemise arendamiseks kohalikul tasandil, eriti noorteorganisatsioonide ja kohalike omavalitsuste vahel, aga ka mitmeid hariduslikke tegevusi, mida saab kasutada õppevahenditena²⁷.

48. Nagu muudetud Euroopa hartas noorte osalemise kohta kohalikus ja piirkondlikus elus on selgelt öeldud, on oluline, et noored ja noorteorganisatsioonid kaasataks liikmesriikides partneritena õiguste kättesaadavuse parandamiseks vastu võetavate strateegiatele loomisel ja elluviimisel. Noored tuleb koos selle elluviimise eest vastutavate osapooltega täielikult kaasata ka strateegia tulemuste jälgimisse ja hindamisse. Nende panus noorte ees seisvate probleemide analüüsimisse on ainulaadne ja oluline strateegiaga võetavate kõige tõhusamate meetmete kujundamisel. Noorte kaasamine aitab tugevdada sidusrühmade kaasamist, eriti nende noorte, kes on endasse tõmbunud ja kes väidetavalt vajavad kõige rohkem tuge oma inimõigustele juurdepääsu saamiseks. Lisaks on noorte kaasamine strateegia jälgimisse ja läbivaatamisse oluline, et mõista, mis on hästi toiminud ja milliseid täiendavaid meetmeid on vaja võtta.

---

²⁷ Euroopa Nõukogu (2008), *Have Your Say!* – muudetud Euroopa harta noorte osalemise kohta kohalikus ja piirkondlikus elus: www.coe.int/youth.

49. Sellesse kategooriasse kuuluvad abinõud, mida liikmesriikidel soovitatakse rakendada, hõlmavad kõigi noorte võimaluste hõlbustamist vabalt koguneda, ühingutesse kuuluda ja end väljendada, sealhulgas täiendava vahendina e-osaluse kaudu. Noored käituvad Internetis ja sotsiaalmeedias erinevatel viisidel ning sõnavabaduse kaitsmine nende meediumite kaudu on oluline samm noorte õigustele juurdepääsu tagamisel. Muud meetmed kutsuvad liikmesriike üles tagama noorte juurdepääsu osalemisõigusele, tunnustades ja toetades noorte juhitud sõltumatuid demokraatlikke organisatsioone kui kanalit kõigi noorte osalemiseks ja kaasamiseks.

50. Noorte osalemise takistustega tuleb tegeleda, kui liikmesriigid soovivad lahendada laiemat demokraatia defitsiiti ja kasvavat ebavõrdsust Euroopa ühiskonnas. Liikmesriikide valitsustel palutakse kõrvaldada tõkked, mis piiravad noorte demokraatlikku osalemist ja kaaluda vajaduse korral oma hääletamissüsteemi ülevaatamist. Noorte poliitilise kaasatuse muutuv nägu, nagu seda on kirjeldatud noorte osalemist käsitleva kongressi aruandes „Takistuste kaotamine noorte osalusele: kohalike ja piirkondlike omavalitsuste ja noorte vahelise *lingua franca* leidmine“, rõhutab vajadust võtta meetmeid dialoogi parandamiseks noorte kodanike ja valitud esindajate vahel. Kongressi aruandes tehakse ettepanek, et kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused „võtaksid omaks uue suhtluskultuuri, mida noored laialdaselt kasutavad, võimaldades nii sel rühmal tõhusalt osaleda poliitika kujundamisel ja otsustusprotsessides, tuua nende mured ja vajadused päevakorda, kasutades tööriistu, mida nad eelistavad²⁸“. Liikmesriikidel palutakse kaaluda valmisa langetamise põhjuseid ja argumente kohalikul, piirkondlikul ja riiklikul tasandil noorte demokraatliku kaasamise suurendamise vahendina. Näib, et see meede võib aidata valmistel osalevate noorte arvu languse tagasipööramisel²⁹.

---

²⁸ Kohalike ja Piirkondlike Omavalitsuste Kongress (2015), CG/2015(29)7PROV, Takistuste kaotamine noorte osalusele: kohalike ja piirkondlike omavalitsuste ja noorte vahelise *lingua franca* leidmine: www.coe.int/Congress.

²⁹ Zeglovts (2011), Hääletamine 16-aastaselt: noorimate valijate valimisaktiivsus – tõendusmaterjalid Austriast, paberkandjal ÖGPW (Österreichische Gesellschaft für Politikwissenschaft), 2. detsember 2011, Salzburg; Franklin M.N. (2004), *Valijate valimisaktiivsus ja valimisvõistluste dünaamika väljakujunenud demokraatlikes riikides alates aastast 1945*, Cambridge University Press; Bhakti Y., Hansen K.M. ja Wass H. (2012), *Vanuse ja valimisaktiivsuse suhe: Ameerika mäed*. Valimisuuringud 31: 588-593.

e. Mitmetahulistes ühiskondades koos elamine

51. Euroopa Nõukogu mängib olulist rolli diskrimineerimise, sallimatuse ja tõrjutuse vastu võitlemisel, pöördudes noorteorganisatsioonide ja kodanikuühiskonna poole; edendades vastastikust ja mitteformaalset haridust; tugevdades tõrjutud noorte osalust ja kaasatust; laiendades noorte kultuuridevahelist pädevust ja rahvusvahelist mõistmist ning rakendades noorte sotsiaalset ja poliitilist loovust Euroopas.

52. Noortel on ülitähtis roll mitmekesisusel ja kaasamisel põhineva rahumeelse ühiskonna ülesehitamisel austuse, sallivuse ja vastastikuse mõistmise vaimus. Noortevaldkonna kampaania „Kõik erinevad – kõik võrdsed“, projekt „ENTER!“ ja liikumine „No Hate Speech“ on selle tunnistus. Selliste kampaaniate eesmärgid peaksid olema põhikomponendid igas pikaajalises poliitikas, mis edendab inimõiguste, õigusriigi ja demokraatia ühiseid põhiväärtusi ning ehitab inimlikumat ja kaasavamata Euroopat. Näited noorte pakutud sisendist ühisesse visiooni ja tegevuskavasse konfliktide ja vägivalda ennetamiseks ja nende vastu võitlemiseks ning püsiva rahu loomiseks, nagu Ammani noorte deklaratsioon noorte, rahu ja turvalisuse kohta, rõhutavad noorte ainulaadse panuse tegelikke ja potentsiaalseid eeliseid teel rahu, õigluse ja leppimise poole. Noorsootöö olulist rolli selle pühendumuse ja energia rakendamisel tõendavad ka arvukad riiklike noortepoliitikate ülevaated, mis on koostatud Noorte Ühisnõukogu (CMJ) vastutusel³⁰.

f. Juurdepääs teabele ja kaitsele

53. Noortel peaks olema juurdepääs piisavale teabele nende õiguste kohta. Inimõigusi käsitleva kvaliteetse teabe ja hariduse saamine on oluline eeltingimus selleks, et noortel oleks õiguspõhise lähenemise raames võimalik aktiivselt oma õigusi nõuda.

54. Liikmesriigid peaksid looma tõhusad mehhanismid, et teavitada ja harida noori (ja noortega töötavaid inimesi) neid puudutavatest õigustest ja võimalustest kahju hüvitamiseks, kui neid õigusi rikutakse või nende kasutamist takistatakse. Sellised mehhanismid, sealhulgas kaebuste esitamise kord, peaksid olema hõlpsasti kättesaadavad kõikidele noorte rühmadele, eriti neile, keda on diskrimineeritud või sotsiaalselt tõrjutud. Euroopa Nõukogu on välja töötanud hulga vahendeid, et abistada liikmesriike sellega seotud kohustuste täitmisel. Näiteks on kogu Euroopas laialt kasutusel „Kompass – noorte inimõigushariduse

---

³⁰ Euroopa Nõukogu rahvusvahelised ülevaated riiklikest noortepoliitikatest: www.coe.int/youth.

käsiraamat“, ja „*Compasito* – laste inimõigushariduse käsiraamat³¹. ERYICA tööriistakomplekt noorte juurdepääsu alal õigustele noorte teavitamise ja nõustamise kaudu pakub liikmesriikidele hulgaliselt kasulikke materjale ja vahendeid noorte teavitamiseks nende õigustest atraktiivsel viisil³².

55. Veel üks vahend neid meetmeid rakendavatele liikmesriikidele on Euroopa Nõukogu projekti „Põhiprintsiipide õppimine ja inimõiguste kaitsesüsteemi toimimine“ aruanne, mille eesmärk on võimaldada Euroopa gümnaasiumiõpilastel tutvuda Euroopa õiguse peamiste inimõiguseid puudutavate põhimõtetega, mõista Euroopa Inimõiguste Kohtu toimimist ning aidata neil mõista nende seoseid riigisisese õigusega ja nende mõju Euroopa ühiskondadele. Projekti põhirõhk on Euroopa Kohtu praktilal ja selle olulistel otsustel ning need moodustavad konkreetse aluse õppetegevuseks klassis liikmesriikide praeguste riiklike inimõigushariduse ja kodakondsushariduse riiklike kooliprogrammide raames. Projekti eesmärk on aidata noortel oma õigusi paremini teada, samuti julgustada neid kasutama igapäevaelus neid õigusi kaitsvaid põhilisi ühiskondlikke väärtusi, nagu sallivus, teiste austamine, õiglus ja kaitse omavoli eest³³.

56. Tõhus noorte inimõigustest teavitamise süsteem võimaldab koostööd valitsusstruktuuride ja noorteorganisatsioonide vahel ning aitab kõrvaldada bürokraatlikud ja poliitilised tõkked kodaniku- ja inimõigushariduse harta rakendamisel.

57. Juurdepääs teabele on üks osaluse võtmetegureid ja noorte õigust saada teavet neid puudutavate võimaluste ja küsimuste kohta tunnistatakse ametlikes Euroopa ja rahvusvahelistes dokumentides üha enam³⁴. Tegevustes ja kogukonna elus osalemiseks või neile suunatud teenustest ja võimalustest kasu saamiseks peavad noored neid teadma. Neile huvipakkuvates ja nende endi poolt korraldatavates tegevustes ja projektides osalemine on sageli samm protsessis, mis julgustab neid kogukonnas, sealhulgas selle poliitilises elus põhjalikumalt osalema. Kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused ning muud asjassepuutuvad osapooled peaksid olemasolevate struktuuride, näiteks koolide, noortele suunatud teenuste ja raamatukogude kaudu arendama noorteinfoteenust ja kaasa aitama selle piisavusele. Kõigi noorte rühmade,

---

³¹ Compass: *Compasito*: www.coe.int/fr/web/compass.

³² ERYICA (2015), Noorte juurdepääs õigustele noorte teavitamise ja nõustamise kaudu: <http://eryica.org>.

³³ Vabadus(ed), Õpitegevused gümnaasiumidele Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikast.

³⁴ Näiteks on juurdepääs teabele võtmeelement nii Euroopa Nõukogu muudetud Euroopa hartas noorte osalemise kohta kohalikus ja piirkondlikus elus (2008) kui ka Ministrite Komitee soovitusel CM/Rec(2012)2, mis käsitleb alla 18-aastaste laste ja noorte osalust.

sealhulgas näiteks nende teabevajaduse rahuldamiseks, kellel on teabele juurdepääsuga raskusi keelebarjääride või Interneti puudumise tõttu, tuleks võtta erimeetmeid.

58. Samuti peaksid liikmesriigid looma tõhusamad süsteemid, et kaitsta noorte juurdepääsu õigustele. Õigustepõhine lähenemisviis, millel Ministrite Komitee soovitus põhineb, eeldab mehhanismide pakkumist noortele, et nad püüaksid taotleda hüvitist, kui nende õigusi rikutakse või nende kasutamist takistatakse. Noored peavad neist mehhanismidest teadma ja neil peab olema vaba juurdepääs, et neid vajadusel kasutada sõltumatu toe abil. Soovitusel tehakse ettepanek luua Pariisi põhimõtetele³⁵ vastavad sõltumatud inimõiguste institutsioonid kui oluline mehhanism, mis tagaks, et noorte juurdepääsu õigustele austatakse ja kaitstakse.

g. Juurdepääs tervishoiu- ja sotsiaalhooldusteenustele

59. Juurdepääs tervishoiu- ja sotsiaalhooldusteenustele, eriti vaimse tervise teenuste (õigeaegne) kättesaadavus, on üha problemaatilisem ja ebaühtlasem, eriti haavatavate rühmade noorte jaoks. Kokkuhoiupoliitika ning nõudmine elanikkonna tervise- ja hooldusvajaduste rahuldamise järele vähendab veelgi investeringuid noorte vaimsesse tervisesse või sotsiaalteenustesse kogu Euroopas. Juurdepääs sellele õigusele võib sõltuda näiteks sellest, kas noor töötab või elab koos oma vanematega või konfidentsiaalsuse tasemest, mida teenus suudab tagada – just see on eriti oluline. Tingimustele vastamise nõuded on sageli ebaselged neile, kellele toetus või sekkumine võiks kasulik olla. Noorte tervise- ja sotsiaalhoolekandeteenuste kättesaadavuse raskused tähendavad, et üha enam noori seisavad silmitsi ebakindlusega elus.

60. Noorte teavitamine ja harimine tervislikest eluviisidest ning terviseriskidest ja nende vältimisest kooli õppekavade ja muude meetodite abil on peamine ennetav meede, nagu ka noortega töötavate tervishoiutöötajate koolitused. Mitmed soovitusel kavandatud meetmed on seotud noorte teadlikkuse suurendamisega esmaste tervishoiuteenuste kohta, mis on liikmesriikides neile kättesaadavad ja selle kohta, kuidas neile juurde pääseda.

---

³⁵ Vastu võetud ÜRO Peaassambleel 1993. aastal: www.ohchr.org.

VII. Kokkuvõte

61. Kuigi see õigusakt on väga oluline, on selle tulemused sama olulised. Ilma konkreetsete järelmeetmete, tugeva kommunikatsiooni ja pideva levitamiseta ei pruugi Ministrite Komitee soovitus sihtrühmani jõuda. Liikmesriigid peaksid looma kontrollimehhanismi, mis tugevdab vastutust, kuid toetab ka soovituses sisalduvate meetmete järkjärgulist võtmist dialoogi, õppimise, praktikavahetuse ja muu koostöö kaudu. Kolme aasta pärast tehtud edusammude ülevaatamiseks mõeldud seminar annaks Euroopa Noortevaldkonna Juhtkomiteele ja Noorte Nõukogule suurepärase võimaluse hinnata edusamme ning pakkuda liikmesriikidele vajaduse korral täiendavat tuge ja juhiseid.

Euroopa Nõukogu väljaannete müügiesindajad

Soovituse eesmärk on parandada noorte juurdepääsu õigustele, mitte käsitleda konkreetseid õigusi. See keskendub juurdepääsu parandamisele, astudes samme noorte teadlikkuse tõstmiseks õiguste kohta, mida neil peaks olema võimalus kasutada ja selle kohta, mida nad saavad teha, kui nende õigusi rikutakse ning kõrvaldades õiguslikud, poliitilised ja sotsiaalsed tõkked. Selles rõhutatakse, kui oluline on, et liikmesriigid regulaarselt õiguste rikkumisi jälgiks, neile reageeriks ja tagaksid õigusnormide kaudu piisava kaitse.

Soovitus kehtib kõigi noorte kohta, kellel on vanuse tõttu takistusi inimõiguste ja põhivabaduste täielikul kasutamisel ning aktiivselt ühiskonnas osalemisel.

EST

www.coe.int

Euroopa Nõukogu on maailmajao juhtiv inimõiguste organisatsioon. Sellel on 47 liikmesriiki, millest 28 on Euroopa Liidu liikmed. Kõik Euroopa Nõukogu liikmesriigid on ühinenud Euroopa inimõiguste konventsiooniga, lepinguga, mis on mõeldud kaitsma inimõigusi, demokraatiat ja õigusriiki. Euroopa Inimõiguste Kohus kontrollib konventsiooni rakendamist liikmesriikides.

<http://book.coe.int>

ISBN 978-92-871- 8360-6

8 € / 16 \$

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE